

Džefri Judženidiz

PREVELIKA USAMLJENOST

Sporno je bilo da li se Madlen zaljubila u Lenarda istog trenutka kad ga je prvi put videla. Tad ga čak nije ni poznavala, te je seksualna privlačnost bila to što je osetila, a ne ljubav. Čak i pošto su otišli na kafu, nije mogla da kaže da je ono što oseća išta više do očaranost. Ali od one noći kad su otišli kod Lenarda, pogledavši prethodno „Amarkord“, i počeli da se ljubakaju, kad je Madlen otkrila da je celu noć, umesto da je ne privlači fizički izgled, što joj se često dešavalo s momcima, dakle umesto da ga podnosi ili pokušava da ga previdi, provela zabrinuta da ona ne privlači Lenarda, zabrinuta da njeno telo nije dovoljno dobro ili da joj se iz usta oseti neprijatan miris cezar salate koju je nesmotreno naručila za večeru; zabrinuta, takođe, zbog toga što je Lenard, kad je predložila da naruče martini, sarkastično rekao: „Naravno. Martini. Pravićemo se da smo Selindžerovi junaci“; pošto nije doživela gotovo nikakvo seksualno zadovoljstvo usled te zebnje uprkos savršeno respektabilnoj sesiji koju su zajedno održali i pošto je Lenard (kao i svi drugi muškarci) istog trenutka zaspao, ostavivši je budnu da leži dok ga miluje po glavi s nejasnom nadom da neće dobiti kandidijazu, Madlen se zapitala da li činjenica da je upravo provela celu noć u stanju zabrinutosti nije zapravo siguran znak da se zaljubljuje. I svakako, pošto su proveli naredna tri dana u Lenardovom stanu vodeći ljubav i jedući picu, pošto se ona opustila u dovoljnoj meri da je mogla da svrši tu i tamo i najzad prestane toliko da brine o tome da li će doživeti orgazam ili ne, jer je njenu glad za Lenardom na neki način zadovoljavalo njegovo zadovoljstvo, pošto je dozvolila sebi da gola sedne na njegov grozni kauč i prošetala do kupatila svesna činjenice da joj on bulji u (nesavršeno) dupe, da kopa po njegovom odvratnom frižideru u potrazi za hranom, da pročita savršenu polovinu stranice eseja iz filozofije koja je štrčala iz njegove mašine za kucanje, te da ga čuje kako s bikovskom snagom piša u šolju, svakako, pre isteka ta tri dana, Madlen je znala da se zaljubila.

Ali to nije značilo i da to nekome mora reći. Naročito ne Lenardu.

Madlen je upoznala Lenarda na jednom višem seminaru iz semiotike koji je predavao otpadnik sa Katedre za engleski. Majkl Ziperstajn je stigao na Univerzitet Braun trideset dve godine ranije, pun žara za Novu kritiku. Trima generacijama studenata usadio je navike pomnog iščitavanja i tumačenja teksta nezavisno od biografije pre nego što je otišao na preobražajno jednogodišnje odsustvo u Pariz, 1975, gde je upoznao Rolana Barta na nekoj večeri i tamo doživeo preobraćenje, uz pačji *cassoulet*,¹ u novu veru. Ziperstajn je sad držao dva kursa u okviru novoosnovanog programa semiotičkih studija: Uvod u teoriju semiotike, u jesen, a na proleće, Semiotiku 211. Higijenski ćelav, s mornarskom belom bradom bez brkova, Ziperstajn je voleo da nosi džempere francuskih ribara i širokobrašte somotne pantalone. Zatrpvao je ljude svojim spiskovima obavezne literature: pored velikih imena semiotike – Deride, Eka, Barta – studenti na Semiotici 211 morali su da se

¹ Francusko jelo od belog pasulja i mesa. (Prim. prev.)

izbore sa nepreglednim morem dopunskih tekstova koji su obuhvatali sve i svašta, od Balzakovog „Sarasina“ preko izdanja časopisa *Semiotekst(e)* do fotokopiranih odlomaka E. M. Siorana, Roberta Valzera, Kloda Levi-Strosa, Petera Handkea i Karla Van Vehtena. Da bi se priključio tom seminaru, morao si se podvrgnuti razgovoru jedan na jedan sa Ziperstajnom tokom kojeg je on postavljao nezanimljiva lična pitanja, kao što su šta najviše volite da jedete ili koja vam je omiljena vrsta pasa, i uzvraćao zagonetnim vorholovskim primedbama. Nakon tog ezoteričnog ispitivanja, uz Ziperstajnovu mudračku svod i bradu, njegovi studenti imali su osećaj da su duhovno pregledani, te da sad postaju – na dva sata svake srede popodne, bar – deo književno-kritičarske elite u kampusu.

Gotovo preko noći predmet podsmeha postajalo je čitanje pisaca kao što su Čiver i Apdajk, koji su pisali o predgrađu u kakvom su Madlen i većina njenih prijatelja odrasli, u odnosu na iščitavanje Markiza de Sada, koji je pisao o analnom obeščašćivanju devica u Francuskoj osamnaestog veka. Madlen je upisala engleski zbog najčistijeg i najneuzbudljivijeg razloga: zato što je volela da čita. Univerzitetski „Katalog kurseva iz britanske i američke književnosti“ bio je, za Madlen, isto što i Bergdorfov² ekvivalent za njene cimerke. Navedeni kurs kao što je „Engleska 274: Lilijev *Eufijus*“ uzbuđivao je Madlen na isti način na koji su Fjoručijeve kaubojke uzbuđivale Abi. „Engleska 450A: Hotorn i Džejs“ ispunjavao je Madlen iščekivanjem grešnih časova u krevetu nimalo drugačijem od osećaja koji je Oliviju obuzimao kad je nosila suknju od likre i kožni sako u „Dansetiriji“.³ Sve vreme tokom treće godine studija, Madlen je zdravorazumski birala kurseve kao što je „Viktorijanska fantazija: od 'Fantastes' do 'Vodene dece'“, ali do završne godine više nije mogla da prenebregava suprotnost između žmiravih ljudi na njenom seminaru o Beovulfu i modernih likova nešto niže u hodniku koji su čitali Morisa Blanšoa. Studiranju tokom unosnih osamdesetih godina nedostajala je izvesna radikalnost. Semiotika je bila prva stvar koja je odisala revolucijom. Povukla je liniju; stvorila je elitu; bila je sofisticirana i evropska; bavila se provokativnim temama, mučenjem, sadizmom, hermafroditizmom – bavila se seksom i moći.

Semiotika 211 bila je ograničena na deset studenata. Od njih deset, osam je pohađalo Uvod u teoriju semiotike. To je bilo i vizuelno očigledno već na prvom predavanju. Kad je Madlen ušla u prostoriju sklonivši se od zimskih vremenskih uslova napolju, oko seminarskog stola izležavalo se osam ljudi u crnim majicama kratkih rukava i pocepanim crnim farmerkama. Nekoliko njih je žiletom iseklo okovratnike i rukave na majicama. Bilo je nečeg jezovitog na licu jednog momka – imao je lice deteta koje je ostarilo na užasan način – i Madlen je bio potreban ceo minut da shvati da je on obrijao obrve. Svi u prostoriji izgledali su toliko avetinjski da je Madlenina prirodna krepkost delovala sumnjivo, kao glasanje za Regana. Laknulo joj je, stoga, kad se pojavio neki krupan momak u perjanjoj jakni i čizmama za vožnju motornih sanki i zauzeo slobodno mesto pored nje. Doneo je usput kupljenu kafu.

Ziperstajn je zamolio studente da se predstave i objasne zašto su izabrali taj seminar.

Dečko bez obrva prvi progovori: „Hm, da vidimo. Teško mi je, u stvari, da se predstavim jer je cela zamisao društvenog predstavljanja toliko kodirana. Ono kao, ako vam ka-

² *Bergdorf Goodman* – luksuzna robna kuća na Petoj aveniji u Njujorku. (Prim. prev.)

³ *Danceteria* – čuveni njujorški noćni klub na četiri sprata iz osamdesetih godina prošlog veka. (Prim. prev.)

žem da se zovem Terston i da sam odrastao u Griniču u Konektikatu, da li će vam biti jasno ko sam? Važi. Zovem se Terston i odrastao sam u Griniču u Konektikatu. Pohađam ovaj kurs zato što sam prošlog leta pročitao *O gramatologiji* i to me je raspametilo." Kad je došao red na njega, momak pored Madlen je tihim glasom rekao da studira uporedo biologiju i filozofiju i da nikad pre nije pohađao kurs iz semiotike, da su mu roditelji dali ime Lenard, da mu se oduvek činilo da je vrlo zgodno kad imaš ime, naročito kad te pozivaju na večeru, te ukoliko neko želi da ga zove Lenard, on će reagovati na to.

Lenard nije imao više nijedan komentar. Tokom ostatka časa ostao je zavaljen u stolici i istezao svoje duge noge. Kad je popio kafu, zabio je prste u desnu čizmu i, na Madlenino iznenađenje, iz nje izvukao limenu kutiju s duvanom za žvakanje. Sa dva muzgava prsta stavio je valjušak duvana između zuba i obraza. Sledeća dva sata, na svaki minut ili nešto više, pljuvao je, neupadljivo ali čujno, u papirnu čašu.

Bio je to poslednji semestar Madlenine završne godine, vreme kad je trebalo da se malo zabavlja, što ona nikako nije činila. Nikad nije smatrala da joj nešto nedostaje. Otkako je raskinula s poslednjim momkom, Barijem, studentom i režiserom, uživala je u slobodi. Lasknulo joj je što nije morala da organizuje vikende oko onoga što je momak želeo da radi. Bilo je sjajno što je mogla da se u potpunosti usredsredi na studije, da provodi vreme s drugaricama, da na nedelju dana odloži brijanje nogu ako poželi, i da nosi samo pantalone. Što se Madlen ticalo, momak joj nije bio potreban. Ali kad je shvatila da se pita kakav bi osećaj bio poljubiti momka koji žvaće duvan, počela je da razmišlja o tome kako se zavarava.

Osvrnuvši se iza sebe, Madlen je zaključila da njen ljubavni život na studijama nije ispunio očekivanja. Njena cimerka na brucoškoj godini, Dženifer Bumgard, već je prve nedelje na fakultetu odjurila u dom zdravlja da joj se stavi kontraceptivna dijafragma. Nenaiknuta da deli sobu s bilo kim, a kamoli s nepoznatom osobom, Madlen je imala osećaj da Dženifer pomalo prebrzo iznosi svoje intimne detalje. Nije želela da vidi Dženiferinu dijafragmu, koja ju je podsećala na nekuvan raviolo, a svakako nije htela da pipne spermicidni gel koji je Dženifer ponudila da joj istisne na dlan. Madlen je bila iskreno zaprepašćena kad je Dženifer krenula po žurkama s unapred postavljenom dijafragmom, kad ju je nosila na utakmicu između Harvarda i Brauna i kad ju je jednog jutra ostavila na njihovom minijaturnom frižideru. Te zime, kad je prečasní Dezmond Tutu došao u kampus na miting protiv aparthejda, Madlen je, na putu da vide velikog sveštenika, pitala Dženifer: „Jesi li stavila dijafragmu?" Sledeća četiri meseca živele su u prostoriji od dvadeset sedam kvadrata ne razgovarajući jedna s drugom.

Iako Madlen nije stigla na koledž bez seksualnog iskustva, njena brucoška krivulja učenja podsećala je na pravu liniju. Pored jedne partije vatanja s Urugvajcem po imenu Karlos, studentom inženjerstva u sandalama koji je na prigušenom svetlu izgledao kao Če Gevara, jedini momak s kojim se još ljubakala bio je neki srednjoškolic maturant koji je posetio kampus tokom vikenda posvećenog ranom upisu. Našla je Tima kako stoji u redu u menzi, gura svoju tacnu duž metalnih šina i tiho plače. Plavi sako mu je bio prevelik. Proveo je ceo dan u lutanju kampusom a da mu se niko nije obratio. Sad je umirao od gladi i nije znao da li sme da jede u studentskom restoranu ili ne. Tim je delovao kao jedina osoba na Braunu koja je izgubljenija od Madlen. Pomogla mu je da prebrodi menzu i, nakon toga, povelu ga u obilazak univerziteta. Oko deset i trideset te noći, završili su u domu, u Madleninoj sobi.

Tim je imao duge trepavice i lepe crte lica, kao skupa bavorska lutka, kao mali princ ili jodler pastir. Njegov plavi sako bio je na podu, a Madlenina košulja raskopčana kad se Dženifer Bumgard pojavila na vratima. „O“, rekla je, „izvinite“, i ostala da stoji na istom mestu, smejući se prizoru na podu kao da se već naslađivala sočnošću kojom će taj trač odzvanjati po holu. Kad je konačno zaista otišla, Madlen se podigla, namestila odeću, a Tim je uzeo svoj sako i vratio se u srednju školu.

Ni druga godina nije bila bolja, kad je reč o ljubavi. A onda se na trećoj zabavljala s Barijem. Kao osećajan muškarac, Bari je učestvovao u marševima „Vratimo noć“,⁴ noseći sveću uz Koleško brdo s velikom grupom žena. Na zidu svoje sobe ispisao je reči „Ubij oca“. Ubištvo oca je, po Barijevom mišljenju, bila suština studiranja.

„Ko je tvoj otac?“, pitao je Madlen. „Virdžinija Vulf? Suzan Sontag?“

„U mom slučaju“, rekla je Madlen, „moj otac je zaista moj otac.“

„Onda moraš da ga ubiješ.“

Umesto toga, otprilike mesec dana kasnije, Madlen se otarasila Barija.

Ziperstajn je svake nedelje zadavao po jednu zastrašujuću knjigu književne teorije i jedan književni „tekst“. Sparivanje je bilo ekscentrično, ako ne i sasvim proizvoljno. Madlen i dalje nije bila sigurna u kojoj meri Liotarovo „Postmodernost stanje“ rasvetljava Pinčonovu *Objavu broja 49*. Četvrte nedelje počeli su sa Deridom. Dok su se u učionici probijali kroz čestare dekonstrukcije, međutim, Madlenina pažnja bi često odlutala ka Lenardu. Bio je nabijen kao sportisti s koledža, a ipak je govorio na pažljiv, blag, gotovo profesorski način. Jedne nedelje je zaboravio knjigu, pa je morao da gleda preko Madleninog ramena. Njegov duvan „skol“ mirisao je na mentol, jasnije i prijatnije nego što je očekivala. Kad god bi je pogledao svojim očima bernardinca (očima balavka, možda, ali i odane zveri sposobne da te iskopa ispod lavine), Madlen nije mogla a da ne uzvрати pogledom koji je trajao jedan značajan trenutak duže.

Derida je glasio ovako: „U tom smislu *Aufhebung* drugih tekstova, naročito onih pisanih hijeroglifima i obeleženih lajbnicovskim karakteristikama, prethodno je kritikovan jednim istim postupkom.“ U poetičnom raspoloženju, glasio je ovako: „To što pisanje samo po sebi izdaje, u svom nefonetskom trenutku, jeste život. Ono najednom ugrožava dah, duh i istoriju kao odnos duha sa samim sobom. Ono je njihov kraj, njihova konačnost, njihova paraliza.“

Budući da je tvrdio da jezik, samom svojom prirodom, podriva bilo kakvo značenje koje pokušava da promoviše, Madlen se pitala kako je Derida očekivao da ona shvati njegovo značenje. Možda i nije. To je bio razlog zbog kojeg je primenio toliko nerazumljivih termina, tako mnogo zakukuljenih zavisnih rečenica. To je bio razlog zbog kog je govorio to što je govorio u rečenicama u kojima je ceo minut trebalo tražiti subjekat. (Da li je „pristup pluri-dimenzionalnosti i temporalnosti lišenoj linearnosti“ zaista mogao da bude subjekat?)

Čitanje romana nakon čitanja semiotičke teorije bilo je isto kao trčanje praznih ruku nakon trčanja s tegovima. Oslobodivši se Semiotike 211, Madlen je pobjegla u Biblioteku

⁴ *Take Back the Night* (engl.) – marševi i mitinzi koji se organizuju na međunarodnom nivou u znak protesta protiv svih vidova seksualnog nasilja. (Prim. prev.)

Rokfeler, dole na nivo B, gde su knjige odisale životnim mirisom buđi, i zgrabila jednu, bilo koju – *Kuću veselja, Danijela Deronda* – da bi povratila razboritost. Kako je bilo divno kad rečenica logično prati prethodnu! Kakvu prefinjenu krivicu je osećala dok je bezdušno uživala u pripovesti! Madlen je osećala sigurnost s romanima devetnaestog veka. U njima je bilo ljudi. Nešto će im se dogoditi u okruženju koje podseća na svet.

Ali potom, u petoj nedelji, iz potpuno vannastavnih razloga, semiotika je počela da ima smisla.

Bio je petak, noć, nešto malo posle jedanaest. Madlen je bila u krevetu i čitala zadati tekst za tu nedelju, *Fragmente ljubavnog govora* Rolana Barta. Knjiga joj je bila u krilu. Desnom rukom je jela puter od kikirikija, grabeći ga kašikom pravo iz tegle. Kašika se savršeno uklapala s njenim nepcem, dopuštajući puteru da se kremasto razlaže po jeziku.

Za jednu knjigu koja je navodno govorila o ljubavi, ta Bartova nije izgledala veoma romantično. Korice su joj bile turbno čokoladnosmeđe. Otvorivši uvod, počela je da čita:

„Neophodnost ove knjige sastoji se iz sledećeg razmatranja: da je ljubavni govor, danas, govor *prevelike usamljenosti*.“⁵

Napolju je temperatura, koja je bila ispod nule protekle nedelje, skočila na preko deset stepeni. Proistekla jugovina je uznemiravala svojom nenadanošću pri kojoj su se oluci i kanali cedili, pločnici se punili barama, a ulice plavile uz neprestani zvuk vode što je oticala nizbrdo.

Madlen je otvorila prozore na tečnoj pomrčini. Sisala je kašiku i dalje čitala:

„Ono što se ovde može reći o čekanju, strahu, uspomeni, samo je uvek skroman dodatak, ponuđen čitaocu da bi se snašao, priključio tome, rešio i prešao na druge stavove: oko stava, igrači nagone tragača u trk; ponekad, poslednjom zagradom, beočug se još za tren zadrži pre nego što pređe na sledeći (knjiga će, savršeno, biti saradnja: 'Čitalaca – Zaljubljenih – Sjedinjenih').“

Stvar nije bila samo u tome što se Madlen činilo da je to štivo divno. Stvar nije bila samo u tome što su te početne Bartove rečenice odmah imale smisla, bile čitljive, svarljive. Stvar nije bila u Madleninom olakšanju kad je shvatila da je pred njom, najzad, knjiga o kojoj bi mogla da napiše svoj završni rad. Ono što je nateralo Madlen da se uspravi u krevetu bilo je nešto bliže razlogu zbog kojeg je pre svega i čitala knjige i oduvek ih volela. Pred sobom je imala znak da nije sama. Pred sobom je imala izraz onoga što je dosad neiskazano osećala. U krevetu, u petak več, obučena u donji deo trenerke, jedući puter od kikirikija iz tegle, Madlen je bila u stanju prevelike usamljenosti.

To mora da je imalo veze s Lenardom. S tim kakva je osećanja imala prema njemu i s tim što nikom nije mogla da kaže za njih. S tim koliko joj se dopadao i s tim koliko je malo toga znala o njemu. S tim koliko je očajnički želela da ga vidi i s tim koliko je to bilo teško izvesti.

⁵ Svi navodi *Fragmenata ljubavnog govora* preuzeti iz Rolan Bart, *Fragmenti ljubavnog govora*, prevele Kaća Samardžić, Milena Katić i Nada Bojić, „Treći program“, br. 36, tom I, 1978, Beograd. (Prim. prev.)

Nakon časa te srede, Madlen i Lenard su se obreli u zajedničkoj šetnji do „Plave sobe“, kafeterije u okviru kampusa. Dok su stajali u redu, Lenard je pomenuo da Filmsko društvo prikazuje Felinija tog vikenda. „Je l' ti se sviđa Felini?“, pitao je.

„Hoćeš da ti kažem nešto čega me je sramota?“, reče Madlen. „Nikad nisam gledala nijedan Felinijev film.“

„Onda moraš da gledaš neki“, kazao je Lenard. Tražio joj je broj telefona i zapisao ga na koricu svoje sveske.

Madlen od tada nijedno veče nije izlazila, iščekujući Lenardov poziv. Kad bi se popodne vratila s časova, ispitivala je cimerke ne bi li saznala da li je Lenard zvao.

„Zvao je neki tip jutros“, reče Olivija, u četvrtak. „Dok sam se tuširala.“

„Što mi nisi rekla?“

„Zaboravila sam.“

„Ko je to bio?“

„Nije ništa rekao. Bila sam sva mokra.“

„Je li zvučao kao Lenard?“

„Ne znam kako Lenard zvuči.“

„Hvala ti što si primila poruku“, reče Madlen oštro.

I tako, bio je petak uveče, sve cimerke su otišle na žurku, a Madlen je ostala kod kuće „da uči“. Čitala je *Fragmente ljubavnog govora* i divila se njihovoj povezanosti s njenim životom:

„ČEKANJE. Bura straha izazvana čekanjem voljenog bića, ćudljivošću neznatnih zakašnjenja (sastanci, telefoni, pisma, povraci).

Čekanje je začaranost: *naređeno mi je da se ne mičem*. Čekanje telefonskog poziva tako je istkano od sitnih zabrana, u *beskraj*, do sramote: uzdržavam se da izađem iz prostorije, da odem do toaleta, čak da telefoniram (da ne bih zauzeo aparat).“

Otac ju je već dva puta zvao, sa željom da razgovara o njenim planovima nakon diplomskog, a ona mu je zamalo zalupila slušalicu. Čula je televizor u stanu iznad sebe. Prozor njene sobe gledao je tačno na kupolu zgrade vlade Roud Ajlanda, jarko obasjanu naspram crnog neba. Grejanje, koje nisu mogle da kontrolišu, i dalje je radilo, radijator je rasipno lupkao i šištao.

Što je više razmišljala o potpunoj usamljenosti, Madlen je sve više shvatala da ona nije opisivala samo njena osećanja prema Lenardu. Ona je objašnjavala kako se Madlen oduvek osećala kad se zaljubi. Objasnjavala je kakva je ljubav i, tek možda, šta nije u redu s njom.

Uto je zazvonio telefon.

Madlen je napravila uši na stranici koju je čitala. Čekala je koliko je mogla (telefon je zvonio tri puta) pre nego što se javila.

Lenard ju je pozdravio.

„O, čao“, reče Madlen. „Mislila sam da je moj otac. Već je odlepio zbog diplomskog.“

„I ja sam upravo malo odlepio.“

„Zbog čega?“

„Zbog ovog poziva.“

To je bilo dobro. Madlen pređe prstom preko donje usne. Reče: „Jesi li se smirio ili hoćeš da me nazoveš kasnije?“

„Sad sam u redu, hvala.“

Madlen je čekala još nešto. Ništa nije usledilo. „Zoveš iz nekog razloga?“, pitala je.

„Da. Sećaš se onog Felinijevog filma? Mislio sam, ako bi mogla, ako nisi previše, znam da nije lepo što zovem ovako kasno, ali bio sam u laboratoriji.“

„Mislim da to nije puna rečenica“, rekla je.

„Šta sam izostavio?“, pitao je Lenard.

„Pa recimo: ‘Hoćeš li u bioskop sa mnom?’“

„Baš bih voleo“, rekao je Lenard.

Madlen se namrštila na slušalicu. Imala je osećaj da je Lenard isplanirao tu razmenu, kao šahista koji razmišlja osam poteza unapred. Taman kad je krenula da se pozdravi s njim, Lenard reče: „Izvini. Nije baš smešno.“ Pročistio je grlo. „Slušaj, hoćeš li da idemo u bioskop?“

Nije mu smesta odgovorila. Zaslužio je malu kaznu. Pa ga je malo pritisnula – još tri sekunde.

„Baš bih volela.“

I već je bila tu, ta reč. Pitala se da li ju je Lenard primetio. Pitala se šta je značilo to što ju je ona primetila. To je bila samo reč, ipak. Način izražavanja.

Tako je bar Madlen mislila, u svakom slučaju, sve dok nije otišla u Lenardov stan sledeće noći i ostala tamo tri dana.

Lenard je imao garsonjeru na trećem spratu studentske zgrade s jeftinim kirijama. Hodnici su bili puni bicikala i neželjene pošte. Nalepnice su ukrašavale podstanarska vrata: fluorescentni list marihuane, Blondi u sitoštampi. Lenardova vrata, pak, bila su gola kao i njegov stan iznutra. Nasred sobe ležao je dušek, a pored njega mlekarska gajba na kojoj je bila lampa za čitanje. Nije bilo radnog stola, ni police s knjigama, čak ni trpezarijskog stola, već samo ogavni kauč i pisaća mašina na još jednoj mlekarskoj gajbi ispred njega. Na zidu nije bilo ničega sem molerske samolepljive trake i, u jednom ćošku, malog Lenardovog portreta urađenog grafitnom olovkom. Lenard je na crtežu izgledao kao Džordž Vašington, s trorigim šeširom na glavi, sakriven ispod ćebeta u dolini Fordž. Ispod slike je pisalo: „Idi ti. Meni se ovde sviđa.“

Madlen je smatrala da rukopis izgleda ženstveno.

Fikus je preživljavao u ćošku. Lenard ga je pomerao na sunce kad god bi se setio. Madlen je, pošto joj je bilo žao cveta, počela da ga zaliva sve dok na sebi jednog dana nije uhvatila Lenardov pogled očima suženim od sumnje.

„Šta je?“, rekla je.

„Ništa.“

„Šta?“

„Zalivaš moj cvet.“

„Suva mu je zemlja.“

„Brineš o mom cvetu.“

Posle toga je prestala.

Bila je tu i kuhinjica u kojoj je Lenard kuvao i podgrevao tri i po litra kafe koja je pio svaki dan. Veliki, masni vok čučao je na šporetu. Najdalje što je Lenard išao u pogledu kuvanja, međutim, bilo je kad bi sasuo žitarice „grejp-nats“ u vok. Sa suvim grožđem. Suvo grožđe je zadovoljavalo njegovu potrebu za voćem.

Stan je slao poruku. Poruka je glasila: ja sam siročić. Abi i Olivija bi pitale Madlen šta su ona i Lenard radili zajedno, a ona nikad ne bi imala šta da im odgovori. Ništa nisu *radili*. Otišla bi kod njega, legli bi na dušek, a Lenard bi je pitao kako je, zaista želeći da to zna. Šta su radili? Ona je pričala; on je slušao; onda je on pričao, a ona slušala. Nikad nije upoznala nikoga, a svakako ne nekog momka, ko je bio tako prijemčiv, ko je sve upijao. Pretpostavila je da je Lenardovo psihijatrijsko držanje proisteklo iz godina u kojima je i sam viđao psihijatre i premda je jedno od njenih pravila o zabavljanju bilo da se ne zabavlja s momcima koji su išli kod psihijatra, Madlen je počela ponovo da razmatra tu zabranu. Kod kuće, ona i sestra imale su jedan izraz za ozbiljne emocionalne razgovore. Zvale su ih „teška priča“. Ukoliko bi se neki dečko približio tokom jedne od njih, devojke bi ga pogledale i upozorile: „Imamo tešku priču.“ I momak bi se povukao. Dok se ne završi. Dok teška priča ne prođe.

Izlasci s Lenardom su bili kao stalno vođenje teške priče. Kad god je bila s njim, Lenard bi joj posvetio punu pažnju. Nije joj zurio u oči ili je gušio onako kao Bari, ali joj je jasno stavljao do znanja da je dostupan. Nije je mnogo savetovao. Samo je slušao i mrmljao, umirujuće.

Ljudi se često zaljube u svoje psihijatre, zar ne? To se zove transfer i mora se izbegavati. Ali šta ako već spavate sa svojim psihijatrom? Šta ako je psihijatrov kauč već krevet?

A pride, i nije tako bila teška, ta teška priča. Lenard je bio zabavan. Pričao joj je urnebesne priče bezizražajnim glasom. Glava bi mu potonula među ramena, a oči se napunile kajanjem dok je rastezao svoje rečenice. „Jesam li ti rekao da znam da sviram? Tog leta kad su se moji razveli, poslali su me da živim kod bake i dede u Bufalo. Njihove prve komšije bile su iz Letonije, Saulitisovi. I oboje su svirali kokle. Znaš li šta je kokle? Nešto kao cirta, ali samo letonska.

Bilo kako bilo, često bih čuo Saulitisove kako sviraju kokle u svom dvorištu. Zvuk je bio neverovatan. Nekako divlji i previše podsticajan s jedne strane, ali i zaista tužan s druge. Kokle je manično-depresivni instrument u žičanoj porodici. Umirao sam od dosade tog leta. I stalno sam sedeo na tremu bakine i dedine kuće i slušao Saulitisove kako sviraju u komšiluku. Taj zvuk me je zaista osvojio. Imao sam šesnaest godina. Metar i osamdeset pet. Šezdeset tri kilograma. Razbijao sam se od džokavaca. Naduvao bih se u svojoj sobi i onda bih izašao na trem da ih slušam. Nekad su Saulitisovi imali goste. Koji su svirali kokle. Stavili bi poljske stolice u dvorište i onda bi svi zajedno svirali. Čitav orkestar! Orkestar kokli! Onda su me videli jednog dana kako gledam preko ograde i pozvali kod sebe. Dali su mi krompir salatu i sladoled od grožđa na štapiću, a ja sam pitao gospodina Saulitisa kako se svira kokle i on je počeo da mi drži časove. Išao sam kod njih svaki dan. Imali su neko staro kokle koje su mi pozajmili. Vežbao sam pet, šest sati dnevno. Primio sam se.

Na kraju tog leta, kad sam morao da odem, Saulitisovi su mi dali kokle. Da ga zadržim. Uneo sam ga u avion sa sobom. Dobio sam posebno mesto za njega, kao da sam Rostropovič. Otac se dotad već bio iselio iz kuće. Ostali smo samo ja, sestra i majka. A ja sam i dalje vežbao. Dovoljno sam se usavršio da postanem deo jedne grupe. Svirali smo na fe-

stivalima folkloru i pravoslavnim venčanjima. Imali smo onu narodnu nošnju, izvezene prsluke, široke rukave, čizme do kolena. Sve odrasli ljudi i ja. Većina su bili Letonci, a neki i Rusi. Veliki hit nam je bila pesma 'Oči čornije'. To me jedino spaslo u srednjoj školi. Kokle."

„Je li još sviraš?“, pitala je Madlen.

„Ma kakvi. Zezaš me? Kokle?“

Slušajući Lenarda, Madlen se osetila osiromašeno zbog svog srećnog detinjstva. Nikad se nije pitala zašto se ponašala onako kako se ponašala ili kakav su uticaj imali roditelji na njenu ličnost. Činjenica da je imala sreće otupela je njenu moć opažanja. Dok je Lenard primećivao svaku sitnicu. Primera radi, proveli su jedan vikend na Kejpu Kodu i dok su se vozili nazad, Lenard je rekao: „Šta ti radiš? Prosto trpiš?“

„Šta?“

„Prosto trpiš. Dva dana. Dok ne dođeš kući.“

Kad joj je polako postalo jasno šta misli, rekla je: „Ne mogu da verujem!“

„Nikad, ali nikad, nisi kenjala u mom prisustvu.“

„U tvom prisustvu?“

„Kad sam prisutan. Ili u blizini.“

„Kakve to veze ima?“

„Kakve to veze ima? Nikakve. Ako pričaš o spavanju kod mene i odlasku na predavanja ujutro, a onda odeš i kenjaš. To ima smisla. Ali kad provedemo dva, gotovo tri dana zajedno, jedemo meso i morsku hranu, a ti ne kenjaš sve to vreme, onda samo mogu da zaključim da si se malo više stisnula.“

„Pa šta? Sramota me je!“, rekla je Madlen. „U redu? Sramota me je toga.“

Lenard je bezizražajno zurio u nju i rekao: „Da li ti smeta kad ja kenjam?“

„Zar moramo da razgovaramo o ovome? Baš je odvratno.“

„Mislim da moramo. Jer ti očigledno nisi opuštena sa mnom, a ja sam – ili sam mislio da jesam – tvoj momak, a to znači – ili bi trebalo da znači – da sam ja osoba s kojom bi morala biti najopuštenija. Lenard jednako maksimalno opuštanje.“

Momci obično nisu neki govornici. Momci te obično nisu navodili da se otvoriš. Ali taj je bio; taj jeste to činio. Rekao je da joj je „momak“, takođe. Ozvaničio je to.

„Pokušaću da budem opuštenija“, rekla je Madlen. „Ako ti je stalo do toga. Ali što se tiče – izlučevina – nemoj se previše nadati.“

„Nije to zbog mene“, reče Lenard. „Već zbog gospodina Tankog Creva. Zbog gospodina Dvanaestopalačnog Creva.“

Iako ta vrsta amaterske terapije nije zapravo funkcionisala (nakon tog razgovora, primera radi, Madlen je imala više, a ne manje, problema da kenja ukoliko je Lenard bio u krugu od kilometar i po), njen uticaj na Madlen bio je izuzetno snažan. Lenard ju je pomno proučavao. Osećala je da pažljivo rukuje njome, kao nečim dragocenim ili neizmerno opčinjujućim. Uveseljavala ju je pomisao na to koliko Lenard misli na nju.

Madlen i Lenard su do marta već uspostavili običaj da provode svako veče zajedno. Radnim danima, kad završi učenje, Madlen bi se zaputila u laboratoriju za biologiju gde bi zatekla Lenarda kako pilji u dijapozitive zajedno s još dva postdiplomca iz Kine. Pošto bi ga napokon izvukla iz laboratorije, Madlen je potom morala da ga obrlati da prespava kod nje. Lenard je isprva voleo da spava u njenom stanu. Dopadao mu se lift iz 1910. i

pogled iz sobe. Šarmirao je Oliviju i Abi tako što je pravio palačinke nedeljom ujutro. Ali uskoro je počeo da se žali kako su *stalno* kod Madlen i da se *nikad* ne budi u svom krevetu. Spavanje kod Lenarda, pak, iziskivalo je od Madlen da svaku noć ponese čistu odeću, a pošto mu se nije sviđalo da ona ostavlja odelo kod njega (a, iskreno, ni njoj, jer šta god bi ostavila, to bi pokupilo memljiv miris), Madlen je ceo dan morala da nosi prljave stvari po predavanjima. Više je volela da spava u svom stanu, gde je mogla da koristi vlastiti šampon, balzam i sušer za kupanje, i gde je svakog četvrtka bio „dan čiste posteljine“. Lenard nikad nije menjao posteljinu. Bila je neprijatno sive boje. Kuglice prljavštine visile su s ivica dušeka. Jednog jutra početkom aprila, Madlen je s užasom primetila kaligrafsku mrlju od krvi koja je iscurila iz nje još u martu, fleku na koju se obrušila sušerom za pranje sudova dok je Lenard spavao.

„Nikad ne pereš posteljinu!“, požalila se.

„Perem“, rekao je Lenard mirno.

„Koliko često?“

„Kad je prljava.“

„Uvek je prljava.“

„Ne mogu svi da odnesu prljavi veš u praonicu svake srede. Nisu svi odrasli uz 'dan čiste posteljine'.“

„Ne moraš nigde da je nosiš“, reče Madlen, nepokolebana. „Imaš veš-mašinu u podrumu.“

„Ja i koristim veš-mašinu“, reče Lenard. „Samo ne svakog četvrtka. Meni prljavština nije isto što i smrt i propadanje.“

„O, a meni jeste? Opsednuta sam smrću zato što perem posteljinu?“

„Odnos ljudi prema čistoći u tesnoj je vezi s njihovim strahom od smrti.“

„Ne radi se o smrti, Lenarde. Već o mrvicama u krevetu. Radi se o činjenici da ti jastuk zaudara na sendvič sa džigernjačom.“

„Nije tačno.“

„Jeste!“

„Nije tačno.“

„Pomiriši ga, Lenarde!“

„Miriše na salamu. Ne volim džigernjaču.“

U izvesnoj meri, ta vrsta prepiranja bila je zabavna. Ali bilo je i noći kad bi Madlen zaboravila da spakuje odeću, pa ju je Lenard optuživao da je to namerno uradila kako bi ga naterala da spava kod nje. Zatim, što je bilo zabrinjavajuće, bilo je noći kad je Lenard govorio da ide kući da uči i da će se videti sutradan. Počeo je da buba po celu noć. Jedan od profesora filozofije ponudio mu je da koristi njegovu kolibu u Berkširsu, te je ceo jedan kišni vikend Lenard proveo tamo, sam, kako bi napisao rad o Filteu, i vratio se sa sto dva-deset tri otkucane stranice odeven u svetlonarandžasti lovački prsluk. Taj prsluk mu je postao omiljeni odevni predmet. Nosio ga je sve vreme.

Počeo je dovršava Madlenine rečenice. Kao da je sporo mislila. Kao da je nije mogao da sačeka da sabere misli. Smišljao je doskočice na ono što bi ona rekla, brzo prelazio na čudne teme, igrao se rečima. Kad god bi mu rekla da mora da se naspava, naljutio bi se i ne bi je zvao danima. I upravo tokom tog razdoblja Madlen je zaista shvatila po čemu je ljubavni govor obeležen potpunom usamljenošću. Ta usamljenost bila je potpuna jer nije

bila fizičke prirode. Bila je potpuna jer si je osećao dok si u prisustvu osobe koju voliš. Bila je potpuna jer se nalazila u glavi, na tom najsamotnijem mestu od svih.

Što se Lenard više udaljavao, to se Madlen više uzrujavala. Što se ona više uzrujavala, to se Lenard više udaljavao. Rekla je sebi da ostane mirna. Odlazila je u biblioteku da radi na svom diplomskom, ali tamo bi je, zbog atmosfere obojene seksualnim fantazijama – kontakt očima u čitaonici, privlačni redovi knjiga – obuzimala očajnička želja da vidi Lenarda. Pa su je protiv njene volje noge počele nositi preko kampusa, kroz mrak, do odseka za biologiju. Sve do poslednjeg trenutka Madlen je gajila glupu nadu da bi to iskazivanje slabosti mogla, u stvari, biti snaga. Bila je to sjajna strategija jer u njoj nije bilo nimalo strategije. Nije podrazumevala nikakve igre, samo iskrenost. Kad vidi takvu iskrenost, kako bi Lenard mogao da ne reaguje? Bila je gotovo srećna kad je prišla računaru i dotakla Lenarda po ramenu, a njena sreća trajala je dok se on nije okrenuo s izrazom lica na kom se nije videla ljubav već iznerviranost.

To što je bilo proleće nije bilo od velike pomoći. Svakog dana je delovalo da ljudi nose sve manje odeće. Magnolije, koje su cvetale na travnjaku, izgledale su kao da su zaista u plamenu. Ispuštale su miris koji je jezdio kroz prozore kabineta za semiotiku. Magnolije nisu pročitale Rolana Barta. Nisu smatrale da je ljubav mentalno stanje; magnolije su uporno ostajale pri tome da je ljubav prirodna, večna.

Jednog predivnog toplog dana, Madlen se istuširala, posebno pažljivo obrijala noge i obukla prvu prolećnu haljinu: bebidol haljinu boje zelene jabuke s opršnjak kraginom i visokim porubom. Uz nju je obula cipele „baster braun“, u krem nijansi i boje rđe, i krenula bez čarapa. Njene nage noge, zategnute od igranja skvoša tokom zime, bile su bele, ali glatke. Naočare je ostavila na glavi, razvezala kosu i odšetala do Lenardovog stana. Usput je skrenula u prodavnicu i kupila komad sira, pšenične krekerke i bocu valpolićela. Silazeći nizbrdo, osetila je topao povetarac među bedrima. Ulazna vrata Lenardove zgrade bila su odškrinuta zaglavljenom ciglom, pa se popela do njegovog stana i pokucala. Lenard je otvorio vrata. Izgledao je kao da drema. Treptao je.

„Kaaaaakva haljina“, rekao je.

Nisu uspeali da stignu do parka. Izlet su održali jedno na drugom. Kad ju je Lenard obo-rio na dušek, Madlen je ispustila kese, u nadi da se flaša s vinom neće razbiti. Svukla je haljinu preko glave. Ubrzo su bili goli, obrušavajući se, tako se bar činilo, na punu korpu đakonija. Madlen je ležala potrbuške, sa strane, na leđima, grickajući sve te poslastice, mirisne voćne bombone, mesnate batake, kao i prefinjenije ponude, piškote s anisom, naborane praline, slane zalogaje namaza od maslina. Nikad nije bila toliko zauzeta u životu. U isto vreme, osećala se neobično izmešteno, ne zbog svog uobičajeno urednog ega, već zbog spajanja s Lenardom u nešto ogromno, golemo, protoplazmatično i ekstatično. Mislila je da je već bila zaljubljena. *Znala* je da je već vodila ljubav. Ali sve ono vatreno pubertetsko pipkanje, sve ono nezgrapno valjanje na zadnjem sedištu, one značajne, izvedbene letnje noći s njenim momkom iz srednje škole, Džimom Makmanusom, čak i one nežne sesije s Barijem na kojima je on uporno tražio da se gledaju u oči dok svršavaju, ništa od navedenog nije je pripremio za silinu, za potpuno zaokupljajuće zadovoljstvo toga.

Lenard ju je ljubio. Kad više nije mogla da izdrži, zgrabila ga je divljački za uši. Odmakla je Lenardovu glavu i držala je na mestu kako bi mu pokazala dokaz svojih osećanja

(sad je već plakala). Promuklim glasom protkanim još nečim, osećanjem ugroženosti, Madlen reče: „Volim te.“

Lenard je zurio u nju. Obrve su mu igrale. Najednom se prevrnuo postrance s dušeka. Ustao je i zakoračao, go, preko sobe. Čučeci, gurnuo je ruku u njenu torbu i izvukao *Fragmente ljubavnog govora*. Prelistavao ih je dok nije našao stranicu koju je želeo. Potom se vratio u kreveti i dao knjigu njoj.

„Volim-te
VOLIM-TE“

Dok je čitala te reči, Madlen preplavi sreća. Podigla je pogled ka Lenardu, nasmejana. Prstom joj je pokazao da nastavi. „Stav se ne odnosi na izjavu ljubavi, na priznanje, nego na ponavljano izgovaranje krika ljubavi.“ Najednom je Madlenina sreća splasnula, potisnuta osećanjem ugroženosti. Poželela je da nije gola. Skupila je ramena i pokrila se čaršafom dok je poslušno nastavila da čita.

„Posle prvog priznanja, 'volim te' više ništa ne znači.“

Lenard je sedeo u čučnju s pakosnim osmehom na licu.

To je bio trenutak kad ga je Madlen gađala knjigom u glavu.

(S engleskog preveo **Igor Cvijanović**)